

Basın, edebiyat, etik

HASAN BÜLENT KAHRAMAN

Yazılı ve görsel basın etiğın alanından hızla uzaklaşmaktadır ve sanılmaktadır ki, eğer bazı önkabullerden hareket edilip bazı teamüller uygulanırsa bu sorun aşılabilir. Bu, tümüyle normatif bir yaklaşımdır ve yanlıştır. Basının

etikle yaşadığı sorunlu ilişki aslında daha farklı bir noktada billurlaşan oldukça karmaşık bir yapısal olgudur ve dil ve edebiyatla yakından ilgilidir.

Türkiye’de basının temel meselesi daha geniş ve yaygın bir kitleye ulaşmaktır. Özellikle 1980 sonrasında basın daha önceki dönemlerin temel tercihlerinden de farklı olarak kitleleşmeyi popülerleşme olarak görmüştür. Bu, basının sıradanı öne çıkarıp düşünsel düzeyini indirmesidir. Ayıklamacı ve seçkinci bir tavır ve üslup basının dışına çıkarılmış, kiçleşme ve arabeskleşme onu gündelik hayatla bütünleştirmiştir. Fakat, işin daha da ilginç yanı basın bu niteliğiyle gündelik hayatı da farklı bir düzeyde üretmeye koyulmuştur. Yaşama biçimleri belli bir kurmacanın ve yapaylaşmanın için-

den çıkarılır olmuştur. Bu, kendisini dilde de gösteren, hatta öncelikle dilde dışavuran bir olgudur. Çözölmeye başlayan dil yalnızca kelime hazinesi olarak zaafa düşmekle kalmamış soyutlama yeteneğini de yitirmiştir. Dilde yaşanan bu çok ciddi parçalanma önce edebiyata yansımış, ardından da etiğın dönüşümünde etkili olmuştur. Bu doğrudur; çünkü, edebiyatla etik ve dil arasında kopmaz bir ilişki söz konusudur.

Edebiyat bir dil gerçekliğidir. Bu dil, basit tekabüliyetlerin dışında, özellikle soyutlamacı, o nedenle de doğa durumunu aşmış bir dildir. Edebiyat dile yaslandığı, dili kat ederek ve dilin içinden üretildiği oranda da etik bir gerçekliktir. Çünkü, bizatihi dilin kendisi bir etik durumdur. Hatta, bu edebiyatın bilinçli bir yönelimiyse, dilin, nesnelerin adlandırılması aşamasında kullanılan basit doğa durumu için bile geçerlidir. Çünkü, salt bir zihin soyutlaması olan dil sonuna kadar erden bir olgudur. Dile yaslanmış edebiyatın en önemli gerçekliği de budur. Salt ve soyut bilinç durumu ise elbette salt ve soyut insan demektir; onun sorunsalları ve evrensel varoluş içindeki konumları demektir. Çünkü edebiyat insanın alımlanması ve anlaşılmasıdır ve insan bir bilinç gerçekliğidir. O nedenle gerçek edebiyat

neyi anlatırsa anlatsın sonunda bir soyutlamayı gerçekleştirerek insanı ve onun çıplaklığını dile getirir.

Basının doğallıkla bu bağlamın dışında kaldığı söylenebilir. Varoluşunu, basın, elbette gündeliğın somutluğu içinden çıkaracaktır. Bu anlamda basının kullandığı dil bir amaç değil, bir araçtır. Edebiyat iletişime kapalı olduğu oranda güçlenir ve etkinleşirken basın aynı şeyi tersi bir yol izleyerek gerçekleştirebilir. Herhangi bir soyutlamaya kapalı olduğu oranda da basın dilden kopar, dilin bilinçle ve bilinç üretme işlevine kendisini kapar ve nihayet onun erdenliğine sırtını döner; öylelikle de etikle doğal ilişkisini kopararak onu ancak bir norm olarak kabul edebilir. Etik, basın için kimi uyulması gereken kodlar ve onların sınırladığı koşullar demektir. Hukuk da son tahlilde insanın doğa durumundan çıktığı aşamadır ama unutulmamalı ki, hukuk, insanın erdenliğine inancın tükendiği noktadır.

Anlaşılan, basının etik bir düzey oluşturabilmesi dilin iç alanlarına açılabilmesiyle, ama bunun yerli yerine oturtulması da ancak o soruya verilecek yanıtla mümkündür. Neden o büyük Fransız romancısı döne döne okuduğu tek metin olarak Fransa Medeni Kanunu’nu gösteriyordu?